

לזכר מ. פרובסט

לעשות מנתם מנדל פרובסט שפצצת זרין הורידה אותו עתה אלו כבר שנים רבות הקדיש פרובסט לעבודת חייו והיא הביבליוגרפיה של העתונות הישראלית, ואף טרם להשיג גליון גליון לדוגמא: מכל עתון, ראשית עבודתו פירסם ב"לוח אחיאסף" ו"ג (תרפ"ג) בשם: "העתונות העברית בהתפתחותה הכרונולוגית" שהכילה "רשימה שלמה (עד כמה שעלתה בידו) של כל העתון כים, מכתבי העת, המאמרים והקובצים העברים לפי שנות הופעתם". אותה רשימה לא היתה אלא חלק א' של "ביבליוגרפיה כזו של כל העתונות הישראלית שבכל הארצות שבכל הזמנים ושכל הלשונות". ליד כל עתון ציין מקום הופעתו, זמנו ועורכיו בנספח הוסיף טבלאות סטטיסטיות של "התפתחות והשתלשלות של העתונות העברית, העתונות והמאמרים הישראליים". מכלל סטטיסטיקה זו מובנה שספרו הכולל היו בו נקודות על זמנים עתונים למיניהם ובכללם סטט עבריים. לאחר כמה שנים פירסם ב"לוח אחיאסף" כרך ב', הוסיף מספרי (סטטיסטי) לתולדות התפתחותה של העתונות הישראלית לארצותיה לשנותיה וזמניה" (כאן הניע כבר מספר העתונים העברים עד שנת 1920 ל 1941), ו"החל מר" הכיז ו"א טבלאות סטטיסטיות לפי ענין וענין" (לפי סדר ההופעה, הארצות והלשונות, הנטיה: המגמת, העתונות בארצות המזרח וכדומה). חובה לומר שהבודק אחריי, ימצא כי כפרטים לא מצטים לא דק כראוי, אולם המצוי אצל העתונות יודע להציג ריך יפהיפה עבודה עצומה זו על כל מטרעותיה שאין מנוס מהן, מחמת יוקר מציאותם של כמה וכמה עתונים, כן לא תתואר עבודת שיפור ושכלול בלא רשימותיוסור אלה, ואולם היוו אלה החומר לחיבורו של יוסף ליאון, "די העברעאישע פרעססע" (ברלין 1928).

מלבד המפורט לעיל הוציא פרובסט לתערוכה הראשונה של עתונות ארצות ישראלית שנערכה בתל-אביב (תרפ"ט) רשימת "העתונות הישראלית בארץ ישראל מאז היותה ועד ראש שנת תרפ"ט" (יחד עם ד. גלעין). כן היה מפרסם סקירות ביבליוגרפיות מכל מה שנרפס בעברית מדי שנה בשנה (בע"ק ב"דבר") ולעת מצוא רשימות על נושאים מיוחדים כמו: "העתונות העברית היומית" (ב"דבר" ו"הארץ" מיום ה' אדר הרצ"ו); "העתונות החזר מוריסטית העברית" ("הארץ"); "רשימת מה ביבליוגרפית של הספרות העתית בעריכת סוקולוב ושק ספריו ותרגר מיו" ("הארץ"), ותקצול הונועה מלפרט כאן רשימותיו הרבות.

יודע חוגי היה בשנים האחרונות, משולל אפשרות להמשיך בעבודותיו המועילות וכסייסן, והנה — קצו המד והנמהר.

העתון העברי המתקיים זה כמאתיים שנה, לא זכה עדיין כנודע לחקר תולדותיו ולגלגוליו הרבים והמשונים, במידה שזכה לו הספר העברי, ולא כה ביבליוגרפיה שנמצא לה עובדים רבים ומרובים (ביותר בדורות האחרונים) — הגזטונרפיה, שמר עטים התמסרו לה וטיפלו בה.

אמת, חקר העתונות העברית קשה לאין ערוך מאותו של הספר העברי. העתונים מופיעים בכל תפוצות ישראל, ושונים קבוצים קטנים ונרחים לגדולים ומרוכזים מבחינת יחסם לעתון, היינו, שאין שומרים עליו, עם נמר הקריאה נידון העתון לגזירת כליה, והוא נשמד דק, אם נמצא לו "משוגע לאותו דבר", האוסף ומקבץ גליון לגליון, מצרפו לעד קד ושומרו לדורות הבאים.

רבים העתונים שאבדו לנו ולא נשד תיור מהם אלא זכרם בלבד, ואף אלה שהגיעו אלינו פגומים ולקויים בשלמה תם הגיעו (דוגמא: בארץ-ישראל אין עקד שלם של "המליץ", ומ"העברי אנ" ב" ו"המצפה" ישנם דק כרכים מועד טיים!). מפני קושי זה נרתעו הביבליוגרפים, ורחו סעיף זה מתחום עבודתם וכך הונועה הזוטוגרפיה — עד ימינו אלה.

מהיחידים ראוי להזכור בראש ובראש שונה במעלה את דובער וונסטין ור עיו טגליכט וקריטטיאמפולר, מחברי הספר המפורט: "דיא העברעאישע פובליציסטיק אין וויען" (וינה 1930), בו מפתח מפורט לכך כתבי העת העבריים שהופיעו בוניה החל מ"בכור" די העתים" עד "האמת" של א. ש. לר ברמן בצירוף ידיעות בירביבליוגרפיות על המחברים שהשתתפו בכתבי עת אלה.

ספר זה פרש כאמור ידיעתו דק על הפרוידיקה העברית שהופיעה בוניה, אולם אין וינה ועתונותה העברית אלא בחינת טיפה מיס-גדול, נסיונות לציין ולרשום שמות כל העתונים ומקומות הופעתם לא היו מדויבים. התחיל כזה לפני כמה שנה יוליוס פורסט ב"ש בויענו הגרמני "אוריאנט", כפרסמו שם רשימה מלאה ענין על העתונות הישראלית עד זמנו ועד בכלל בצירוף ידיעות חשובות על עתונות דורה. לפני כ"ו" שנה פורסם סופר מפורסם בימיו מרדכי ויסמן חינת (מו"ח) רשימת עתונים עברים, וכן אסף אברהם אליהו הרכבי כל המאמרים הידועים לו והד עוסקים בתולדות העתונות העברית והרפוסם לפנין בשבעים וחמש שנה ב"המליץ" (ונפלא בעיני עק שנעלמו רשימות אלה מעיני מחבר הספר המצויין "מפתח המפתחות"), האחרון ברושמי רשימות של העתונות העברית היה משה זבלוצ'ין שרשימתו "נגל מהנה יהודה" ("אוצר הספרות" ה') המפורטת מכולן כללה פחות ממאתיים ערכים, אולם מכל קידמיו הגדול